

Norske straffedommer 1955.

Av lagmann TRYGVE LEIVESTAD, Tromsø, Norge.

Fradømmelse av offentlig tjenestestilling.

Etter strl. §§ 29 og 30 som de lød før lovendring av 22 mai 1953 medførte dom på fengsel i 6 mnd. tap av enhver offentlig tjeneste, og dom på fengsel i 1 år tap av statsborgerlige rettigheter, stemmerett og adgang til å oppnå offentlig tjeneste. Etter strl. § 29 som den nå lyder, kan den som kjennes skyldig i en straffbar handling når almene hensyn kræver det, idømmes tap av offentlig stilling som han ved handlingen har vist seg uskikket eller uverdigg til.

En overkonduktør ved Norges Statsbaner ble dømt til fengsel i 8 mnd. for forsikringsbedrageri. Tiltalte hadde satt fyr på Kragerø samvirkelags bygninger for å redde laget ut av dets økonomiske vansker. Han hadde vært med på å stifte laget etter krigen, og var netopp påny blitt valgt til formann. Han hadde ikke handlet i egen vinnings hensikt.

Tiltalte hadde vært i tjeneste ved Statsbanene fra 1919 og hadde ikke en flekk på sitt rulleblad. Personalnemnda ved statsbanene besluttet med 4 mot 1 stemme ikke å avskjedige tiltalte, men degradere ham fra overkonduktør til konduktør. Mot rettsformannens stemme avlo byretten påtalemyndighetens påstand om fradømmelse av stillingen i medhold av strl. § 29. HR. forkastet også påtalemyndighetens anke. Man stod her overfor et av de unntakstilfelle hvor det ikke var rimelig å fradømme tiltalte hans offentlige stilling, tross den alvorlige forbrytelse. Han var ingen forbrytertype, og det kunne ikke være uforenlig med det offentliges interesse at han fikk fortsette som jernbanemann. Rt. s. 415.

En skoleinspektør i 50 årsalderen i en mindre by ble dømt for grovt bedrageri, underslag og dokumentfalsk til fengsel i 120 dager som ble gjort betinget med en prøvetid av 3 år. Han ble videre fradømt sin stilling som skoleinspektør. Tiltalte hadde gjort seg skyldig i 22 bedragerier. Han hadde latt kommunen betale for en rekke ting til skolen som han selv hadde beholdt, møbler, bøker, vaskemaskin, kjøkkenutstyr, symaskin m. v. Han hadde underslått et porselensservice han hadde mottatt som gave til en feriekoloni, og han hadde ved et høve forfalsket skolestyrets protokoll. De samlede verdier han hadde tilvendt seg var ikke særlig store, ca. 7500 kr.

Tiltalte hadde vært en dyktig og bra skolemann. Under krigen var han blitt forvist fra sitt hjemsted og arrestert. Etter frigjøringen ble han enstemmig valgt til ordfører i en krigsherjet by, og hadde gjort en innsats under gjenoppbyggingen som var alment anerkjent. Han hadde etterat han var kommet til et nytt

sted som skoleinspektør hatt et sammenbrudd som hadde ført til en periode av sinnssykdom. En måtte regne med at han også ellers hadde hatt nervøse lidelser p. g. av press som hadde nedsatt hans selvkritikk slik at han hadde begått handlinger som ikke syntes å stemme med grunntrekkene i hans karakter.

Tiltalte som først var dømt ved byrett, og så hadde begjært fornyet behandling ved lagmannsrett, anket forgjeves til HR. for å beholde sin stilling. HR. fant at det var uforenlig med de krav almene hensyn gjorde det nødvendig å stille til en mann i en så fremskutt stilling som skoleinspektør at han fikk fortsette. Rt. s. 1002.

Sikring.

En arbeider på 24 år, tidligere skolehjemsgutt, var dømt 4 ganger, 2 ganger for grovt tyveri, en gang for simpelt tyveri, og 1 gang for brukstyveri av bil og kjøring i påvirket tilstand. Desuten var han i Finland 2 ganger dømt for „grov stöld“ til fengsel i 4 og 8 mnd. Da de finske dommene ikke var lagt fram i retten, fant HR ikke grunnlag etter strl. § 61, 2 for å gi dem virkning på linje med norske dommer for grovt tyveri. En kunne derfor her ikke bruke bestemmelsen i strl. § 263 om minstestraff av fengsel i 2 år for grovt tyveri når den tiltalte i løpet av de siste 6 år har vært straffet 3 ganger eller mer for grovt tyveri eller ran. For en lang rekke tyverier, herav 7 grove, ulovlig fravær fra militærtjeneste og brukstyveri av bil ble tiltalte nå dømt til fengsel i 2 år og underkastet sikring i 5 år. Som så ofte uttalte HR. som sin forutsetning at påtalemyndigheten først prøvet om de mildere sikringsmidler førte fram, men at den fant det nødvendig at man hadde adgangen til fengslig forvaring i bakhånd dersom de mildere bestemmelser ikke strakk til. Rt. s. 10.

En restaurantarbeider på 21 år hadde 2 ganger tatt med seg en gutt på 14 år som han hadde fortalt til at han var homoseksuell, git ham noe vin og brennevin, og suget på hans penis til gutten fikk sedavgang. De psykiatrisk sakkyndige betegnet tiltalte som en hysteriform viljesvak og holdningsløs psykopat, foruten at han var homoseksuell med en spesiell perversjon (felatio). De mente det var fare for gjentagelse, idet tiltalte neppe ville være istand til å kontrollere sine seksuelle impulser. De nevnte dog at en medisinsk-psykiatrisk behandling kunne tenkes å endre utsiktene. HR. fant ikke at det siste kunne gi tilstrekkelig grunnlag for å sløyfe sikring, selv om tiltalte nå var villig til å underkaste seg en medisinsk-psykiatrisk, eventuelt kirurgisk behandling. Straffen ble satt til fengsel i 8 mnd. for utuktig handling mot barn under 16 år, strl. § 196, og tiltalte underkastet de vanlige sikringsmidler i inntil 5 år. Rt. s. 249.

To brødre, den ene 22 den annen 30 år gammel, brøt en natt inn i krematoriet i Oslo, skaffet seg nøkkel til forbrenningsrom-

met, og kjørte et lik inn i ovnen og kremerte det. En annen gang tok de en buss som tilhørte et selskap hvor den eldste var ansatt som sjåffør, og kjørte med den omkring i byen og utenfor til bussen havnet i grøften med skader til flere tusen kroner. Den eldste som kjørte var da påvirket av alkohol. Den yngste hadde gjort seg skyldig i trusler ved en annen anledning.

De psykiatrisk sakkyndige betegnet begge som sjelelig mangelfullt utviklet. Forstandsmessig lå de ikke under gjennomsnittet, og de var førstegangsforbrytere. Under alkoholpåvirkning viste de stor følelsesmessig ubalansertthet og gjorde ting de neppe ville foreta i edru tilstand. Hvis de tiltalte fikk følelsen av å ha en fast jernhånd over seg, skulle prognosen være ganske god. Fikk de følelsen av at samfunnet tok på dem med silkehansker, kunne det være fare for gjentagelse.

Straffen ble for begge i byretten satt til fengsel i 1 år, og begge ble underkastet sikring i 5 år. Den eldste anket til HR. og fikk straffen nedsatt til fengsel i 8 mnd. mens anken over sikringen ble forkastet. Rt. s. 733.

Arbeidsskole.

En ung mann født i 1934 hadde 4 påtaleunntatelser og en betinget dom på 90 dagers fengsel. Han var også straffedømt en gang i Danmark. Han pantsatte for kr. 200 en motorsykkel han hadde mottatt til reparasjon, og han solgte en regnfrakk og en hatt han hadde fått låne.

Påtalemyndigheten la ned påstand om anbringelse i arbeidsskole for unge lovbrøyttere, og dette ble tatt til følge av herredsretten. Den oppnevnte psykiatrisk sakkyndige betegnet tiltalte som en person med mangelfullt utviklede sjelsevner og mange psykopatiske trekk. Han var holdningsløs, ustadig i arbeid, upålitelig og viste liten medfølelse med andre. Både overfor sine nærmeste og overfor arbeidskamerater foreto han farvelige handlinger.

Tiltalte anket. Saken kom ikke opp i HR. før nesten ett år etter herredsrettsdommen. Tiltalte hadde i mellomtiden giftet seg, et barn var død, men et nytt barn var nå i vente. Han hadde skikket seg bra i sitt arbeid, og politiet hadde ikke hatt noe å utsette på ham. HR. fant å kunne forsvare å unnlate å dømme til arbeidsskole. Istedet ble tiltalte dømt til fengsel i 90 dager som ansås sonet ved 88 dagers varetekt. Rt. s. 159.

Bevisløshet.

Strl. § 45 inneholder den forøvrig adskillig omstridte regel: „Bevisløshet som er en følge av selvforskyldt rus (fremkalt ved alkohol eller andre midler), utelukker ikke straff.“ Bestemmelsen er et uttrykk for det prinsipp at en beruset gjerningsmann skal bedømmes som om han hadde vært edru.

En mann hadde drukket såvidt meget alkohol at han muligens var bevistløs som han selv hevdet. Han hadde kjørt bil langs en jernbanelinje vel 1 km. til bilen stanset mot en stolpe. Han ble dømt for kjøring i påvirket tilstand til fengsel i 30 dager ubetinget. Han anket med den begrunnelse at det etter strl. § 45 var et vilkår for fellelse at hans handling også ville være straffbar i edru tilstand. Da det her var en integrerende del av handlingens gjerningsinnhold at den var skjedd under alkoholpåvirkning, måtte han frifinnes når han hadde vært bevistløs. HR. forkastet denne noe kuriøse tolking av strl. § 45 som på vanlig måte måtte gjelde også for den som kjører motorvogn i påvirket tilstand. Rt. s. 499. (Se også Andenæs Alminnelig strafferett s. 272.)

Nødtilstand. Se en dom under militær strafferett.

Betinget dom. Se også de enkelte grupper forbrytelse, særlig underslag og tyveri samt motorvognloven.

Reglene om betinget dom er endret ved lov av 3 juni 1955. Fullbyrdelse av straff kan utsettes når hverken hensynet til den alminnelige lovydighet eller til å avholde domfelte fra nye straffbare handlinger gjør soning påkrevet. Retten kan utsette idømmelsen av straff når den anser det for formålstjenlig. Når særlige grunner taler for det, kan retten gjøre straffen betinget selv om domfelte har sont frihetsstraff i løpet av de siste 5 år. Det samme gjelder når han dømmes til mer enn 1 års fengsel. Når fullbyrdelsen av idømt frihetsstraff blir utsatt, kan retten også ved siden av den betingede fengselsstraff idømme ubetingede bøter. Det gjelder selv om bøter ellers ikke er fastsatt som straff for vedkommende handling.

Retten har en meget vid adgang til å knytte vilkår til straffuttsettelsen.

Blir en domfelt funnet skyldig i ny straffbar handling i prøvetiden som vanlig skal være 2 år, kan retten fastsette en samlet ubetinget straff for begge handlinger, gi særskilt dom for den nye handling, eller når særlige grunner taler for det, gi ny betinget dom for begge handlinger.

I noen dommer har HR. nyttet den utvidede adgang til å gi betinget dom.

En engelskmann som hadde vært bosatt i Norge et par år, kjørte under et engelsk flåtebesøk bil i påvirket tilstand. I byretten ble han dømt til fengsel i 21 dager som domsmennene mot rettsformannens stemme gjorde betinget. HR. fant at selv om det ikke forelå undskyldelig rettsvillfarelse, kunne det være grunn til å legge en viss vekt på at det kunne være noe tilfeldig om en utlending ble kjent med de særlig strenge regler som gjelder i Norge. Engelskmannen kjørte på engelsk og internasjonalt kjørekort, og det hadde ikke vært noe å utsette på selve kjøringen. HR. fant å burde la fengselsstraffen være betinget, men i kraft av de

nye bestemmelser om betinget dom påla den tiltalte i tillegg en bot på kr. 500, subsidiært fengsel i 12 dager. Rt. s. 1203.

En skipselektriker f. 1931 ble 14 mai 1955 ved forhørsrett dømt for 2 grove tyverier og 1 simpelt til fengsel i 6 mnd. betinget med prøvetid 3 år. Som særlig vilkår skulle han erstatte et beløp på kr. 748. Bare 3 uker senere stjal han på en båt 1 flaske brennevin og 1 flaske portvin. HR. fant at det nye tyveri var såvidt leilighetspreget og gjaldt såvidt beskjednen verdi, at retten fastsatte en ny straff av fengsel i 7 mnd. betinget med en prøvetid av 3 år under tilsyn av vernelag, og med fortsatt vilkår om betaling av erstatning. Rt. s. 836.

En snekker på 41 år hadde 6 ganger vært ilagt bot for beruselse. 12 juli 1954 ble han dømt til fengsel i 6 mnd. for bedrageri og tyveri. Denne dom hadde han sont. Etter soningen gjorde han seg skyldig i 5 nye mindre bedragerier og 3 tyverier. For dette ble han dømt til fengsel i 8 mnd. som domsmennene mot rettsformannens stemme gjorde betinget. HR. forkastet påtalemyndighetens anke. Tiltalte hadde seilt i uteflåten under krigen i farlige farvann og vennet seg til sterkt alkoholforbruk. Etter byrettsdommen hadde han lagt seg inn på kurheim for alkoholister. Han hadde forpliktet seg til å være der 12 mnd. og kunne holdes der 24 mnd. også mot sin vilje. Bestyreren på anstalten ga tiltalte godt skussmål og mente det ville gå bra. Aktor sluttet seg under behandlingen i HR. til at dommen burde gjøres betinget. Som særlige vilkår ble stillet at domfelte i prøvetiden på 3 år: 1. helt avholder seg fra å nyte alkohol. 2. fortsetter den behandling mot misbruk av alkohol som han har påbegynt, og herunder retter seg etter de bestemmelser som vedkommende edruelighetsnemnd eller kursted treffer. 3. stilles under tilsyn av vernelag.

Forbrytelse mot offentlig myndighet.

4 yngre ishavsgaster ombord på en selfanger hadde vært iland på restaurant i Tromsø og drukkit en del. En var åpenbart beruset på gaten, og ble arrestert av politiet. De 3 andre tok fatt på de to politifolk som skulle arrestere deres kamerat, og prøvte å befri ham. Den arresterte vedtok bot kr. 150 for beruselse. De 3 andre ble dømt for vold mot politiet til fengsel i 30 dager hver, som byretten i sansvar med vanlig praksis gjorde ubetinget. Under tvil fant HR. å kunne gjøre straffen betinget. De var tidligere ustraffede, deres vold hadde ikke vært særlig sterk eller smertevoldende, de hadde handlet for å hjelpe en kamerat som kunne tape økonomisk hvis han ikke kom ombord, og de var på vei til havnen med ham da arrestasjonen skjedde. Rt. s. 355.

Dokumentfalsk.

En mann ble av forhørsretten idømt fengsel i 60 dager for dokumentfalsk. Han hadde undertegnet et forelegg for beruselse

med et annet navn enn sitt eget. Tiltalte anket over straffutmålingen, men H.R. opphevet dommen idet handlingen ikke gikk inn under bestemmelsene om dokumentfalsk i strl. § 189, og frifant ham. Rt. s. 322.

Forbrytelse mot sedelighet.

En 29 år gammel arbeider, tidligere dømt til fengsel i 6 mnd. for landssvik, men ellers ustraffet, tiltvang seg med vold samleie med 2 småpiker, den ene 10 år, den annen 9. Ved begge anledninger hadde tiltalte narret småpiken med seg til et sted hvor han kunne handle usjenert. Tiltalte bodde sammen med en kvinne han var forlovet med. Han hadde ikke mangelfulle sjelsevner. Lagmannsretten satte straffen til fengsel i 7 år. Under dissens, 3 mot 2, satte H.R. straffen ned til fengsel i 5 år. Rt. s. 490.

En 52 år gammel styrer av en realskole, ordinert prest, gift og med 2 barn, gjorde seg skyldig i utuktig handling, kyssing og be-føling, av 3 kvinnelige elever. 2 av elevene var under 16 år, og den eleven som var over 16 år hadde ikke samtykket i handlingene. Tiltalte ble av lagmannsretten dømt til fengsel i 1 år og 3 mnd. Han anket forgjeves for å få dommen gjort betinget. H.R. fant ikke at det etter de nye bestemmelser forelå særlige grunner som talte for det. Rt. s. 1053.

Forbrytelse med hensyn til familieforhold.

Et ektepar uten barn, han bygningsarbeider og småbruker, hun jordmor, hadde tatt til seg en pike på 1½ år, og hadde henne hos seg til hun var 29 år. De hadde tenkt å adoptere barnet, men da det viste seg at hun var lite begavet, ble det ikke noe av. De ble begge dømt etter strl. § 219 for å ha vanrøktet pleiedatteren ved å la henne gå dårlig kledd og behandle henne hårdt, bruke grove skjellsord og økenavn. Pleiemoren truet stadig med ris, slo og lugget, og hadde ved en anledning slått pleiedatteren med en pinnestol i ryggen mens hun lå og vasket gulv. Pleiefaren hadde en kvell bøyet pleiedatteren ned og slått henne med knyttet neve i ryggen flere ganger. Den siste mishandlingen førte til at naboer grep inn.

Begge pleieforeldrene var ellers hederlige og bra folk som var respektert i bygden. At pleiedatteren som de hadde tatt til seg for å ha hygge og nytte av henne, hadde så små åndsevner at hun dårlig kunne følge med på skolen, bare såvidt kunne lese og skrive, og måtte passes på i selv enklere arbeid fordi hun manglet tiltak og utholdenhet, hadde betydd en stor skuffelse for dem. Særlig pleiemoren hadde latt sitt dårlige humør gå uhemmet ut over pleiedatteren som ikke kunne verge seg.

Straffen ble satt til fengsel i 120 dager for pleiemoren og 75 dager for pleiefaren. Etter de tiltaltes anke gjorde H.R. straffen betinget. H.R. la vekt på at de dømte var 70 og 72 år gamle, slik at

det ikke var fare for gjentakelse, og mente at hensynet til den alminnelige lovlydighet heller ikke gjorde fullbyrdelse påkrevet. Rt. s. 675.

Forbrytelse mot den personlige frihet.

En rutebileier beskyldte sin svigerdatter, som var blitt separert fra hans sønn for å ha forsøkt å sette fyr på husene hjemme. Svigerdatteren drev et større hønseri, og tillalte nektet å kjøre varer til henne med sine rute- og godsbiler. For ærekrenkelse ble han dømt til bot kr. 1000, subsidiært fengsel i 30 dager, og beskyldningen ble mortifisert. Som herredsretten fant derimot H.R. at nektelsen av å kjøre varer hverken var straffbar som boikott eller som tvang, strl. § 222. Rt. s. 1091.

Forbrytelse mot liv, legeme og helbred.

En yngre læge kjørte en natt på en kvinn så hun ble slengt i gaten og sterkt skadet. Han var klar over hva som var skjedd, og at kvinnen kunne være alvorlig skadet, men kjørte videre uten å stoppe. Han kjørte bilen til et noe avsides sted, og henvendte seg 1½ time etter på politikammeret hvor han meldte at hans bil var blitt stjålet fra ham. — Tiltalte avga senere en uforbeholden tilståelse, og betalte frivillig kr. 5000 til den overkjørte kvinne som oppreisning for ikke-økonomisk skade. Han ble dømt for falsk anmeldelse av en ikke forøvet straffbar handling, strl. § 171, 1, og for rettsstridig forlatelse av noen i hjelpeløs tilstand som han pliktet å dra omsorg for, strl. § 242, 2, til fengsel i 60 dager ubetinget. Rt. s. 328.

Ærekrenkelser.

I en privat straffesak var en høyesterettsdommer innkall som vitne. Da han var syk og forhindret fra å møte, skrev han til den prosessfullmektig som hadde innkalt ham en redegjørelse for sitt kjenskap til saken som skulle kunne leses opp i retten. I denne beskyldte han en overlærer for under krigen å ha skrevet et brev til den amerikanske legasjon i Stockholm hvor h.r.dommeren var kalt Goebbels og hans krets neo-nazister. Overlæreren fant beskyldningen ærekrenkende, og anla privat mortifikasjonssak. I Oslo byrett ble beskyldningen mot overlæreren for å ha skrevet brevet kjent død og maktesløs, og h.r.dommeren pålagt å erstatte overlæreren enke som hadde overtatt saken, omkostningene. H.R. behandlet anken i plenum. Med 7 mot 6 fant H.R. at det måtte være adgang til mortifikasjon, selv om det som her dreiet seg om en pliktig vitneforklaring, avgitt i aktsom god tro. De uheldige følger det kunne ha at vitner kunne være utsatt for mortifikasjonssøksmål, måtte det være lovgiverens sak å avveie imot den injuriertes interesse. Mindretallet antok at mortifikasjonsadgangen ikke var absolutt, neppe gjaldt en dom eller en tiltalebeslut-

ning, og at mortifikasjon av aktsomt pliktig vitneutsagn ville være slik i strid med rettspleiens interesser at det ikke kunne antas hjemlet i gjeldende rett. Rt. s. 137.

En læge ble frifunnet for landssvik fordi han ble funnet sinn syk på gjerningstiden. En overlæge skrev noen avisartikler og hevdet at de sakkyndige hadde latt seg narre av lægen som hadde simulert. Lægen anla injuriersak mot overlægen. H.R.s kjæremålsutvalg fant i tilslutning til byretten at overlægen måtte være avskåret fra å føre sannhetsbevis for sin beskyldning, da det ville innebære at lægen ville være skyldig i det forhold han nå var frifunnet for, jfr. strl. § 249, 4. Rt. s. 255.

Mellom direktørene for et kraftverk og en metallurgisk fabrikk oppstod tvist om strømlevering under krigen. Fabrikkens direktør henvendte seg til en nazistisk statsråd og beskyldte bl. a. kraftverksdirektøren for sabotasje. Etter frigjøringen skrev den siste en redegjørelse for saken til påtalemyndigheten. Landssviksaken mot fabrikkdirektøren ble henlagt, og denne reiste injuriersøksmål mot den annen. Retten fant at det var ført sannhetsbevis for alle uttalelser av faktisk art som var krevet mortifisert. Anmelderens tanker kunne ikke mortifiseres, selv om han antagelig hadde ment at fabrikkdirektøren hadde gjort seg skyldig i angiveri. Kraftverksdirektøren ble frifunnet og tilkjent saksomkostninger. Rt. s. 695.

En mann anla mortifikasjonssak mot en annen. Denne avgikk ved døden før saken kom opp i retten. H.R.s kjæremålsutvalg fastslo at mortifikasjon ikke er straff, og at en slik sak i motsetning til en vanlig straffesak kan fremmes selv om saksøkte er avgått ved døden. Rt. s. 703.

Underslag og tyveri.

Straffutmålingen i disse saker volder ofte tvil, ikke minst spørsmålet om det bør gis betinget dom. En del avgjørelser hvor det er dissens vil angi grensetilfellene.

En 37 år gammel kontorist, ugift, med inntekt ca. kr. 14.000, underslo i løpet av 2 år ca kr. 60.000 i det firma hvor han arbeidet. Der hadde vært liten kontroll. Pengene var gått med til dekning av løsgjeld og overforbruk. Han ble dømt til fengsel i 1 år ubetinget. Rt. s. 15.

En 38 år gammel lagerkasserer underslo i løpet av 3 år kr. 61.500 fra Gartnerne og hagebrukernes salgslag hvor han arbeidet. Han skaffet dekning for ca kr. 15.000. Tiltalte betalte bidrag til separert hustru og 2 barn, og hadde brukt en del penger til alkohol. Kontrollen hadde vært dårlig. Straffen ble i forhørsrett satt til fengsel i 1 år. Han anket for å få betinget dom. Det ble avslått, men H.R. satte straffen ned til fengsel i 8 mnd. Rt. s. 56.

En 24 år gl. sjømann brøt inn i et samvirkelag og stjal kr. 185, og stjal fra en bekjent 2 bankbøker og 1 fotografiapparat. Han

hevet penger på bankbøkerne og kvitterte med rette eiers navn. Endelig forfalsket han en annens radiosertifikat for å skaffe seg selv hyre som telegrafist. I forhørsretten ble han dømt for grovt tyveri, bedrageri og dokumentfalsk til fengsel i 8 mnd. og til å betale erstatning. Under tvil gjorde H.R. dommen betinget. Tiltalte hadde sittet 72 dager i varetektsarrest. Han holdt på å utdanne seg til radiotelegrafist, og H.R. antok at det ville være mer til skade enn gagn om han skulle settes inn til soning av resttiden. Som vilkår ble satt at han betalte erstatning kr. 750 med kr. 50 pr. måned. Rt. s. 113.

2 lagerarbeidere ble enige om å stjele bygningspapp fra den fabrikk hvor de arbeidet med en sjåffør som ofte kjørte der. De stjal ca 200 ruller. De var alle gifte, tidligere ustraffet. De ble dømt til fengsel i 6 mnd. som ble gjort betinget med prøvetid 3 år uten tilsyn, og med særlig vilkår at de betalte erstatning kr. 800 hver, med kr. 100 månedlig. Rt. s. 132.

En ugift reklamemaler 31 år gammel, var tidligere dømt 4 ganger, sist i 1948 for brukstyveri av bil. I beruset tilstand stjal han en diktafon til verdi kr. 3000 fra en parkert bil. Diktafonen kom senere til rette. I forhørsretten ble han dømt til fengsel i 6 mnd. betinget, da det dreiet seg om en leilighetsforgåelse under beruselse. H.R. omgjorde dommen til 120 dager ubetinget, og henviste bl. a. til de omsegripende tyverier fra biler. Rt. s. 193.

To arbeidere stjal i fellesskap 130 kg. cadmium til en verdi av kr. 4300 fra en bedrift hvor den ene arbeidet, den annen hadde hatt arbeid. Metallet kom senere til rette, og bedriften forlangte ikke tiltale. Den ene var tidligere ustraffet, var gift og hadde 2 barn. Den annen var ugift, men bidragspliktig til 2 barn. Han var dømt for tyveri 3 ganger tidligere, sist i 1943. Begge ble dømt til fengsel i 6 mnd. betinget. To H.R.dommere dissenterte og mente at straffen burde være ubetinget. De la vekt på at det gjaldt 2 arbeidere i moden alder med bra inntekt som benyttet sitt kjen-skap til den bedrift de hadde arbeid i til å stjele. Rt. s. 206.

En lastebileier, tilknyttet transportsentralen i Oslo, stjal ru-jern for kr. 450 fra lass som han hadde til kjøring. Han gjorde det sammen med sin hjelpemann for at denne skulle få pengene til å løse inn en pantsatt dress og kjøpe seg sko. Tyveriet ble fort oppdaget. Bileieren var gift og hadde hustru og 1 barn å forsørge. Han var tidligere dømt i 1938 for heleri og bedrageri, i 1939 for falsk og gauking, i 1947 for underslag til fengsel i 120 dager betinget som ikke var sont, og endelig i 1952 til fengsel i 30 dager for kjøring av bil i påvirket tilstand. Han ble dømt for tyveriet til fengsel i 6 mnd. som H.R. under tvil gjorde betinget. Det ble lagt vekt på at handlingen var skjedd på hjelpemannens initiativ og i hans interesse, og at bileieren som følge av saken ikke fikk kjøre for transportsentralen og hadde måttet selge sin bil med tap. En dommer stemte for 120 dagers fengsel ubetinget. Rt. s. 220.

En 23 år gammel tidligere ustraffet postbudaspirant brøt inn på et postkontor og stjal verdipost for ca kr. 47.000. Av pengene kom senere alt unntatt kr. 1690 som var brukt, til rette. Tiltalte som tidligere hadde arbeidet ved det postkontor han bestjal, hadde ikke regnet med at det var mer enn ca. kr. 3—4000 i postsekken. Han ble dømt til fengsel i 1 år som ble gjort betinget med prøvetid 3 år, og særlig vilkår at han betalte erstatning kr. 1690 med kr. 100 pr. mnd. 2 H.R.dommere fant at betinget dom ikke var på plass. Rt. s. 234.

En 21 år gammel ugift arbeider gjorde seg skyldig i 3 brukstyverier av bil. Han hadde ikke førerkort, og ved en anledning kjørte han i påvirket tilstand. Han ble dømt til fengsel i 90 dager som ble gjort betinget med prøvetid 3 år under tilsyn af vernelaget. H.R. forkastet under dissens, 3 mot 2, påtalemyndighetens anke. Tiltalte var evnemessig lite utrustet, var innesluttet og nervøs med en insuffisiensfølelse med mange nevrotiske trekk som antagelig var grunnen til hans forgåelser. Han burde prøves under vernelagets tilsyn og støtte. De dissenterende henviste til forbrytelsenes almenfarlige karakter, og mente at tiltalte neppe hadde en bakgrunn som skilte ham ut fra de fleste andre unge menn som etter en fest lå under for den samme fristelse. Rt. s. 353.

En 45 år gammel ugift kommisjonær for Krigsskadetrygden gjorde seg skyldig i underslag av ca. kr. 15.000 av trygdens midler i løpet av ca 3 år. Et garantiselskap måtte dekke kr. 13.600. Tiltalte ble dømt til fengsel i 6 mnd. og til å erstatte garantiselskapets utlegg. H.R. gjorde dommen betinget, men fant ikke å kunne sette betaling av erstatning som vilkår da intet forelå om tiltaltes muligheter for å skaffe seg arbeid. 2 dommere stemte for 120 dager ubetinget. Rt. s. 422.

En 45 år gammel mann var etter krigen blitt forretningsfører i trygdekassen. Her underslo han gjennom noen år ialt vel kr. 20.000. Han ble dømt til fengsel i 6 mnd. som ble gjort betinget med prøvetid 2 år uten tilsyn. Det ble lagt vekt på at tiltalte hadde vært utsatt for alvorlige arv- og miljøskader, var nervøs og lå under for narkotika. Han var uekte barn, hans mor var senere blitt gift. Han var blitt utdannet baker, men seilte under krigen som kokk. Den båt han var ombord i ble bombet, 30 mennesker omkom, tiltalte lå lenge i vannet og fikk en varig skade i venstre hånd som han fikk invalidepensjon kr. 280 pr. mnd. for. Han var gift og hadde 4 barn å forsørge. Ansvarer var dekket av garanti-forsikring. Rt. s. 594.

En 49 år gammel sakfører underslo en del beløp han som sakfører disponerte over; tilsammen kom mankoen opp i ca kr. 30.000. Hans garanti ga dekning for ca 78 % til kreditorene. Han ble dømt til fengsel i 8 mnd. og for alltid fradømt retten til å utøve virksomhet som sakfører. Hans anke ble forkastet av H.R. Rt. s. 736.

Forseelse mot den alminnelige orden og fred.

En 22 år gammel ustraffet verktøymaker slo under påvirkning av alkohol i kåthet falsk brannalarm i Oslo en kvell. Byretten ga ham 30 dagers fengsel som H.R. omgjorde til 21 dager ubetinget under henvisning til sin faste praksis. Rt. s. 522.

Militær strafferett.

Den militære forgåelse som hyppigst kommer for domstolene, er ulovlig fravær fra tjenesten, mil. strl. § 34. Den består regelmessig i at vedkommende enten ikke møter etter innkalling, eller ikke kommer tilbake etter permisjon. Hvor ikke særlig formildende omstendigheter foreligger, pleier straffen å bli ubetinget fengsel.

En marinegast født 28 juni 1934 ble i august 1954 dømt til fengsel i 60 dager for ulovlig fravær. I januar 1955 ble han dømt til fengsel i 90 dager for ulovlig fravær og tyveri. Begge straffer var sont. I juni 1955 ble han påny dømt for 5 nye ulovlige fravær til fengsel i 6 mnd. H.R. forkastet hans anke. Rt. s. 834.

En 20 år gammel fisker fikk innkalling til militærtjeneste mens han var på en fiskeskøyte som drev garnfiske i Lofoten. Han søkte telegrafisk om utsettelse, men fikk avslag. Bortsett fra skipperen var tiltalte eneste motorkyndige mann ombord. Å skaffe en annen under fisket ville være umulig. Hvis tiltalte reiste, ville fisket måtte avbrytes, og det ville medføre tap for alle. Skipperen hadde lånt 10—11.000 kr. til nylongarn. Siktete var ugift, men bidrog til å forsørge sine foreldre og 5 søsken. Han konfererte med sin far, som mente at familien ville komme til å lide nød hvis han forlot fisket. Det ville erfaringsmessig ta en del tid før familietillegg ville kunne bli betalt under hans militærtjeneste. Faren lå da på sanatorium for tuberkulose. 5 søsken var død av denne sykdom, en 20årig søsfer var tuberkuløs og arbeidsudyktig, og en 12årig bror lå på sykehus.

Forhørsretten dømte tiltalte til 45 dagers arrest som ble gjort betinget. Domfelte vedtok. Generaladvokaten innbragte imidlertid saken for H.R. til frifinnelse idet han fant at det forelå nødtilstand. H.R. sluttet seg til dette. Det ble poengtert at hensynet til fiskeskøyten og kameratene der ikke kunne fritta for plikt til å møte, men at tiltalte ved å oppgi sin fortjeneste kunne utsette sin tuberkulosetruede familie for nød som kunne få alvorlige følger. Rt. s. 608.

En fabrikkier mottok forhåndskunngjøring om rekvisisjon av motorkjøretøy. Han skulle kvittere på skjema for å ha mottatt ordre om å møte med sin bil på et bestemt sted i tilfelle av mobilisering. Tiltalte returnerte skjemaene og meddelte at han som ung hadde nektet militærtjeneste av religiøse grunner, og at han fremdeles hadde samme syn. Han ble gjort oppmerksom på at det ikke gjaldt noen fritagelse fra militær rekvisisjon p. g. av religiøs overbevisning, men han fastholdt at han ikke ville stå til

tjeneste. Han ble gjort oppmerksom på at forholdet var straffbart og ville bli anmeldt, men fastholdt. I retten henviste han til at han måtte følge Guds lov selv om han var klar over den menneskelige lovs påbud. Han ble dømt til bot kr. 500 subsidiært fengsel i 30 dager. H.R. satte straffen ned til det halve. Rt. s. 673.

Motorvognloven, rattfyll, pliktmessig avhold.

En sporvognsfører hadde vært på landet i bryllup og drukket en del. Han reiste tilbake til sitt arbeid, og drakk også da. Under sin første kjøretur fikk han vanskeligheter, ba en kolega overta kjøringen, og ble så arrestert. Han hadde en promille svarende til 1.99. Tiltalte ble dømt for overtredelse av lov om pliktmessig avhold til fengsel i 21 dager som byretten gjorde betinget, men som H.R. under henvisning til den faste praksis i bilsaker gjorde ubetinget. Rt. s. 65.

En 54 år gammel ustraffet drosjesjåffør kjørte 13 skolebarn i sin drosje som bare var registrert for 5 passasjerer. Etterat han hadde kjørt barna hjem, kjørte han i grøften og veltet. Blodprøve viste 2,62 ‰. Tiltalte ble dømt til fengsel i 5 mnd. ubetinget. Hans anke ble forkastet av H.R. Rt. s. 258.

En 45 år gammel ustraffet husmor kjørte med en fart av 45 km. på en strekning hvor veien i 150 meters lengde var rett, men ikke fri, uten å ta tilstrekkelig hensyn til en 70 års kvinne slik at denne falt utfor veien og fikk skader så hun noen dager senere døde av komplikasjoner. Det var uklart om den skadede var blitt rammet av bilen, men retten bygget på det for tiltalte gunstigste, at hun var falt idet hun prøvet å komme unna. For sine trafikkforseelser ble husmoren dømt til ubetinget fengsel i 45 dager. Hennes anke ble forkastet av H.R. Rt. s. 341.

En ung gutt på 20 år kjørte en varebil i påvirket tilstand, og ble dømt til fengsel i 45 dager betinget. Under tvil forkastet H.R. påtalemyndighetens anke og satte endog straffen ned til 30 dager betinget. Tiltalte hadde en snev av cerebral parese som ytret seg ved depresjoner. Han var skilsmissebarn, hadde svak forstand, og hadde hatt det vanskelig på skolen. Ved motgang lå han under for alkohol. I betraktning av at det var nærliggende fare for at fengselsstraff ville føre til individuelle skadevirkninger, fant H.R. at de generalpreventive hensyn måtte vike. En dommer dissenterte og stemte for 30 dager ubetinget. Rt. s. 534.

En sjåffør på 21 år kjørte en annens bil med 4 passasjerer i opp-til 113 km. fart. I en sving kjørte han med 80 km. og havnet i grøften og gikk rundt. Bilen ble skadet, og 1 passasjer fikk lettere skader. Herredsretten dømte sjåfføren til bot kr. 200, men H.R. skjerpet straffen til fengsel i 24 dager ubetinget. Rt. s. 1187.

Løsgjengerloven.

En pike på 23 år hadde i et par år drevet ørkesløs omkring slik at retten antok at hun skaffet seg opphold ved utukt som hun

oppfordret til på forargelig vis på offentlig sted. Hun erkjente også at hun to ganger var blitt meldt for å ha påført menn syfilis. Hun holdt meget til på båtene. Hun var tidligere straffet, men var 7 ganger blitt sendt til sitt hjem av politiet. Hun var sine foreldres eneste barn. Hun ble dømt til fengsel i 60 dager for over-tredelse av strl. § 378 (oppfordring til utukt) og løsgjengerl. § 4 (erhvervsmessig utukt), og påtalemyndigheten ble bemyndiget til i medhold av løsgjengerl. § 5 å sette henne i arbeid for det offentlige eller hos private eller i tvangsarbeidshus. Bemyndigelsen gjelder for 18 mnd., men for inntil 3 år såfremt anbringelsen skjer i tvangsarbeidshus. H.R. bemerket dog at det syntes å være grunn til å stille piken på prøve før påtalemyndigheten gjorde bruk av bemyndigelsen. Rt. s. 200.

En 52 år gammel mann, ugift og uten fast bopel og hjemstavn, ernærte seg vesentlig ved å binde kurver og børster som han reiste rundt og solgte. Han hadde tidligere vært ilagt bot for beruselse 40 ganger, og hadde vært straffedømt 12 ganger, derav 2 ganger for beruselse, i 1951 til fengsel i 60 dager og til tvangsarbeid i 18 mnd. på Opstad. I 1955 var han igjen botlagt for beruselse 5 ganger. Han ble i byretten for ny beruselse dømt til fengsel i 45 dager, og påtalemyndigheten gitt bemyndigelse til å anbringe ham i tvangsarbeid eller kuranstalt for inntil 3 år. Rettens formann stemte mot, idet han mente det tvilsomt om tiltalte hadde gjort seg skyldig i jevnlig misbruk av alkohol, og at det ikke var tilstrekkelig grunn til å gi bemyndigelse til tvangsanbringelse. Tiltalte hadde i 2 perioder på vel 6 og ca 4 mnd. klart å holde seg borte fra alkohol, og hadde hatt fast arbeid noen måneder og fått bra attest for det. H.R. var enig i at det var tvilsomt om tiltalte jevnlig misbrukte alkohol, og fant at det ikke var tilstrekkelig grunn til tvangsanbringelse. Rt. s. 232.

*Straffe*prosess.

To bilførere hadde kollidert. Den ene fikk kr. 30 i bot. Den annen vedtok forelegg på kr. 15, etter hva han selv sa, ikke fordi han mente at han hadde kjørt feil, men fordi kr. 15 var lite å krangle om, og han trodde at den annens bot på kr. 30 var uttrykk for at han hadde størst skyld, og at det ville bli lagt til grunn ved erstatningsoppgjøret. Den første vedtok ikke forelegget, og ble frifunnet i retten. H.R. opphevet forelegget for den annen fordi det var vedtatt under bristende forutsetninger, nemlig at den førstes skyld var avgjort, og at det var bindende for erstatningsoppgjøret. Rt. s. 658.

Etterat en lagmannsrettsdom var avsagt, ble det bragt på det rene at fornærmede i saken som gjaldt heleri var fetter til konen til et av rettens medlemmer. Dommen med hovedforhandling måtte da oppheves. — I en tid da slektskapsbåndene er løsnet, vil det lett kunne henne at man ikke er oppmerksom på slik ugildhet. Rt. s. 672.

Trygve Leivestad.